

Repetitionsutbildning för nämndemän

Allmän förvaltningsdomstol

**Presentationen
innehåller bland
annat**

- Sveriges Domstolar
- Lagstiftning och rättskällor
- Nämndemannauppdraget
- Offentlighet och sekretess
- Säkerhetsfrågor

SVERIGES DOMSTOLAR

Rättsväsendet

Sveriges Domstolar

Allmänna domstolar

Tingsrätt, 48 st

Patent- och marknadsdomstolen
Mark- och miljödomstol, 5 st

Hovrätt, 6 st

Mark- och miljööverdomstolen
Patent- och marknadsöverdomstolen

Högsta domstolen

**Domstols-
verket**

Förvaltnings domstolar

Förvaltningsrätt, 12 st

Migrationsdomstol, 4 st

Kammarrätt, 4 st

Migrationsöverdomstolen

Högsta förvaltningsdomstolen

Hyres- och arrendenämnderna

Rättshjälpsmyndigheten

Lagstiftning och rättskällor

EU-rätt

Vissa rättsakter är direkt tillämpliga, andra måste implementeras innan de kan tillämpas i Sverige.

Grundlagar

Beslutas av riksdagen med mellanliggande val.

- Regeringsformen
- Tryckfrihetsförordningen
- Yttrandefrihetsgrundlagen
- Successionsordningen

Europakonventionen

Gäller som lag

Lagstiftning och rättskällor

Lagar

Beslutas av riksdagen.

Förordningar

Beslutas av regeringen efter uppdrag av riksdagen.

Myndighetsföreskrifter

Beslutas av en myndighet på regeringens uppdrag.

Nämndeman i domstol

Nämndemannens roll i rättskipningen

- Nämndemannens uppgift är att tillsammans med juristdomaren döma i mål och ärenden.
- Nämndemännen och domarna arbetar självständigt i förhållande till regering och riksdag.
- Genom nämndemännens medverkan i den dömande verksamheten garanteras medborgarnas insyn i domstolarnas arbete.

Val av nämndemän

- Nämndemän väljs av kommunfullmäktige eller regionfullmäktige.
- Mandattiden är normalt fyra år.
- Behörighetskrav: En nämndeman ska vara myndig svensk medborgare, vara bosatt inom val församlingens område, inte ha förvaltare och inte vara i personlig konkurs.
- Vissa yrkesgrupper får inte vara nämndemän, till exempel poliser och advokater. Nämndemän ska vara lekmän.
- Lämplighetskrav: omdöme, självständighet och laglydnad.
- Domstolen gör utdrag ur belastnings- och konkursregister.

Nämndemannauppdraget – inte ett politiskt uppdrag

- Nämndemannen är lekmannadomare.
- Nämndemannen ska därför avlägga domared, anmäla jäv och iaktta tystnadsplikt.
- Nämndemannen har:
  - närvaroplikt för att delta i den dömande verksamheten
  - rösträtt
  - rätt att vara skiljaktig
  - ansvar för hur rätten dömer.
- Nämndemannauppdraget är inte ett politiskt uppdrag.

Domarjäv

- Domstolarna, och därmed såväl juristdomarna som nämndemännen, ska vara objektiva och opartiska.
- En domare prövar själv om han eller hon är jävig. Om man som nämndeman misstänker eller undrar om man är jävig - kontakta rättens ordförande.
- Om någon av rättens ledamöter är jävig kan detta leda till att målet måste tas om.

Exempel på jäv

- Egen sak
- Släktskapsjäv
- Ställföreträdarjäv
- Tvåinstansjäv
- Jäv på grund av annan särskild omständighet
- Delikatessjäv

Om du misstänker att du är jävig

- Om du är släkt, vän eller på något annat sätt har någon form av relation till någon av parterna eller annan involverad person, exempelvis vittne; meddela genast ordföranden eftersom det kan vara en jävssituation.
- Detsamma gäller om du misstänker jäv av annan orsak, t.ex. att du är engagerad i någon annan myndighets verksamhet såsom socialnämnd, m.m.
- Resonera hellre med ordföranden en gång för mycket än att tita om en eventuell jävssituation.
- En god regel är att direkt när man fått handlingarna i målet kontrollera namnet på parter och andra involverade så långt detta framgår av handlingarna.

Upptädande i rättssalen - bemötande

- Bär vårdad klädsel.
- Bär inte synliga partibeteckningar eller sympatimarkeringar.
- Ha aldrig mobiltelefon påslagen under förhandling (stäng av den helt).
- Häng hela tiden med i vad som händer
  - Om du känner att du behöver paus, skicka en lapp till ordföranden
  - Blunda inte, detta kan missuppfattas som sovande
  - Visa att du hela tiden lyssnar intresserat.

Uppträdande i rättssalen - bemötande

- Ha alltid ett neutralt intryck inför parterna:
  - Nicka inte instämmande mot endera parten
  - Försök att anteckna ungefär lika mycket för båda sidor
  - Visa inte reaktioner vid bevisupptagning eller redogörelser m.m.
- Eventuella frågor från rätten ställs av ordföranden

Bemötande och jäv – att tänka på

- Om du är aktiv på sociala medier eller i andra sociala sammanhang; tänk på att inte kommentera eller redogöra för "dina" mål eller personer som är inblandade i målen. Var även försiktig med att uttrycka din uppfattning om andra mål.

Praktiskt att tänka på

- Kom i god tid före förhandlingen.
- Meddela genast domstolen om du blir sjuk inför en förhandling eller föredragning.
- Räkna med att förseningar förekommer, boka inte in andra åtaganden i anslutning till förhandlingar.
- Var medveten om att målet kan behöva fortsätta en annan dag.
- Tacka inte ja till omfattande uppdrag om du vet att du t.ex. ska resa bort eller har andra hinder i anslutning.
- Sitt inte i t.ex. socialnämnd om du ska tjänstgöra som nämndeman, det kan innebära jäv.
- Meddela domstolen om du ska flytta, din behörighet som nämndeman kan påverkas.

Den statliga värdegrunden

Som nämndeman förväntas du agera enligt den statliga värdegrunden som bygger på följande sex principer:

- Demokrati
- Legalitet
- Objektivitet
- Fri åsiktsbildning
- Respekt
- Effektivitet och service

Respekt

Domstolens lokala policyer

- Enligt statens värdegrund handlar principen respekt om att behandla alla människor lika och med respekt.
- Diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, religion, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning får inte förekomma. Det gäller i alla situationer, både på arbetsplatsen i mötet med anställda och i mötet med medborgare.
- För den som arbetar för staten ligger det i rollen att vara ett föredöme för andra, motverka diskriminering och bidra till likabehandling.

Som nämndeman behöver du också känna till och agera utifrån olika policyer som gäller på domstolen.

Offentlighet och sekretess

Offentlighet och sekretess

Offentlighetsprincipen innebär:

- Rätt att ta del av allmänna handlingar
- Rätt att närvara vid domstolsförhandlingar
- Yttrandefrihet för offentliga funktionärer
- Meddelarfrihet, dvs en rätt att lämna uppgifter för offentliggörande i massmedia

Undantag från offentlighetsprincipen:

- I offentlighets- och sekretesslagen (tystnadsplikt, handlingssekretess)
- I rättegångsbalken och vissa andra lagar (förhandlingssekretess)

Allmän handling:

- Allmän handling kan vara offentlig handling eller sekretessbelagd handling

Sekretess och muntlig förhandling

Offentlig förhandling

- Sekretess gäller inte för uppgift som lämnas vid förhandlingen

Förhandling inom stängda dörrar

- Domstol kan i vissa fall besluta om förhandlingssekretess. Detta är vanligt förekommande i mål enligt LVU, LVM och i psykiatrimål.
- Sekretess gäller utan särskilt förordnande så länge handläggningen av målet pågår.
- Domstolen kan besluta att sekretess ska gälla även sedan målet avgjorts.

Tystnadsplikt

- Tystnadsplikt omfattar uppgifter som skyddas av en regel i offentlighets- och sekretesslagen.
- Uppgiften kan finnas i en handling eller ha lämnats muntligt.

Tystnadsplikten för uppgift vid förhandlingar omfattar:

- Uppgift som är "hemlig" och som behandlats inom stängda dörrar, om domstolen beslutat att uppgiften ska fortsätta att vara "hemlig".
- Vad som sägs under överläggning till dom eller beslut
- Innehållet i ännu ej meddelad dom eller beslut.

Att tänka på kring tystnadsplikten

- Lämna anteckningar till protokollföraren för destruktions när målet är slutfört.
- Hantera anteckningar varsamt under målets handläggning.
- Tala inte om bedömningar i målet när andra som inte deltar i avgörandet hör.
- Prata inte om målet inne i rättssalen i pauser.
- Hänvisa till ordföranden om du under pågående mål eller inför/efter en dom blir kontaktad av media eller andra grupper som vill ställa frågor om målet eller påverka.
- Om du är aktiv på sociala medier, tänk på tystnadsplikt, objektivitet och opartiskhet.

Att tänka på kring tystnadsplikten

Meddelarfrihet finns aldrig för uppgift som:

- Förekommit vid enskild överläggning
- Finns i ännu ej meddelad dom eller beslut
- Omfattas av ett förbud enl. 5 kap. 4 § rättegångsbalken att meddela vad som förekommit inom stängda dörrar.

Säkerhet

- Domstolens säkerhetsorganisation
- Säkerhet är vårt gemensamma ansvar
  - Skalskydd, larm, in-/utpassering
  - Brandskydd
  - Första hjälpen - hjärtstartare
- Kris och allvarlig incident
- Säkerhetsplan
- Krisledningsplan

Säkerhet

under förhandling

- Ordförande är ansvarig för ordning och säkerhet
- Eget ansvar

- Larm – två typer

Incidenthantering

Om något händer!?

- Hot, trakasserier, ofredande, skadegörelse, våld
- Kontakta polis
- Koppling till uppdrag?
- Kontakta säkerhetsansvarig
  - Vad har hänt?
  - Vilka åtgärder har jag vidtagit?
  - Förslag på vidare åtgärder?
- Akut läge - 112

Sociala medier

Person- och
informationssäkerhet

- Effektivt "verktyg" när man vill angripa någon – svårt att hantera när skadan är skedd – förebyggande arbetet är viktigt
  - I vilken roll är jag på den här plattformen?
  - Öppen/stängd profil? Vilka kan se mig? Vilka kan kontakta mig?
  - Vilka foton har jag publicerade? Kan jag stå för dem? Kan personer som är med på bilderna stå för dem?
  - Vad finner jag om jag kartlägger mig själv?

Mrkoll.se

Allabolag.se

Ratsit.se

Hitta.se

Merinfo.se

Google.se

Domareden

Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag vill och skall efter mitt bästa förstånd och samvete i alla domar rätt göra, ej mindre den fattige än den rike, och döma efter Sveriges lag och laga stadgar;

aldrig lag vränga eller orätt främja för släktskap, svågerskap, vänskap, avund, illvilja eller räddhåga, ej heller för mutor och gåvor eller annan orsak, under vad sken det vara må;

ej den saker göra, som saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall varken förr, än domen avsäges, eller sedan uppenbara dem, som till rätta gå, eller andra de rådslag rätten inom stängda dörrar håller. Detta allt vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla.

VÄLKOMNA!

Vi hoppas att ni ska trivas!